

Kolonbiako gobernuak 10.000 pertsonatik gora bahitu, hil, gerrillari uniformeaz jantzi eta gatazkan hildakotzat aurkeztu ditu

Omar Rojas Bolaños, soziologo kolonbiarra

Kolonbiako Polizia Nazionalean teniente koronela izatera iritsi zen Omar Rojas Bolaños (Bogota, 1961) soziologo eta ikerlaria. *Ejecuciones extrajudiciales en Colombia 2002-2010: Obediencia ciega en campos de batalla ficticios* (Exekuzio estrajudizialak Kolonbian 2002-2010: Obedientzia itsua fikziozko gudu-zelaietan) liburuaren bidez Alvaro Uriberen agintaldiko 'positibo faltsuen' edo polizia muntaien 10.000 kasu baino gehiago salatu ditu: militarrek nekazari txiroak bahitu, oihanera eraman, odol hotzean hil eta gorpuei gerrillari uniformeak jantzi eta armak eskuetan jarriz, gatazkan hildakotzat jotzen zituzten. Ihes egin behar izan du Kolonbiatik.

 JABI ZABALA
 IÑIGO AZKONA

Eufemismoa dirudi hain sarri erabiltzen duzuen "positibo faltsu" izendapenak. Nondik aterata da?

Militarrek beren burua zuritzeko asmatutako kontzeptua da, ez direlako legez kanpoko exekuzioak ere, estatu hilketak baino. Estatuko agente batek aurretik seinalatutako edo akusatutako pertsona bat akabatzea da exekuzioa. Aldiz, gatazkaren parte ez diren eta aurretik ikertuak izan ez diren pertsonak hiltzea, behe klasekoak izate hutsagatik, estatu hilketak dira.

Alvaro Uriberen agintaldiko kasuak dira denak?

2002 eta 2010 arteko Uriberen zortzi urteak jaso ditugu, baina horrek ez du esan nahi aurretik halakorik egin ez zenik. 1994tik 2002ra ere, Andrés Pastranaren agintaldiko 664 kasu ikertu dira. Uribek Segurtasun Demokratikoa politikaren emaitzak iragarri zituenean, 19.405 terroristararen "bajak" aipatu zituen. Gero,

nazioarteko justizia epaitegiak eta giza eskubideen taldeek Kolonbiako estatuari galdetu ziotenean 2014an, gobernuak 15.700 aipatu zituen soilik. Fiskaltza nagusiak 4.475 kasu aitortu ditu jada, baina gure ikerketan 10.000 baino gehiago aurkitu ditugu.

Hainbeste hilketa ezkutatzeak ezinezkoa dirudi, nola gertatu da?

1.176 kasuren lagina hartuta frogatu zen gezurrezko gudu zelai haietan hildakoen %70 nekazariak zirela, %13 indigenak, %6 langileak, %3 aniztasun funtzionaldunak, %3 aginduei uko egindako soldadu eta poliziak... Gutxi batzuk ziren gerrillan eta talde paramilitarretan aritutakoak edo aurrekari penalak zituztenak. Une batez, gobernuak Estatua- ren etsaien "garbiketa sozial" moduan azaldu nahi izan zituen positibo faltsuak, baina datuek erakusten dute biktimak beste irizpide baten arabera aukeratzeko zitzutela: behe klaseetakoak eta babes-

gabeak ziren; biktimak aukeratzeko, lehenetsi egiten zituzten haiengatik galdetuko zuen inor ez zutenak.

Zer helbururekin hainbeste hilketa?

Ikerketan frogatu dugu positibo faltsuak Uribek sustatutako Segurtasun Demokratikoa politika delakoaren ondorio direla, militarrei emaitza zehatzen helburuak ezartzen zizkielako. Egungo presidenteorde Marta Lucía Ramírezek adierazi zuen emaitzen arabera ebaluatuko zituela militarrek. Akabatutako terrorista kopuruaren arabera, alegia. Une hartan, Kolonbiak konstituzioan debekatua bazuen ere, heriotza zigorra ezarri zuten. Borreroa edonor zen: poliziak, soldaduak, kartzelazainak... "Barne etsaiaren" kontzeptu militarrean oinarrituta, Segurtasun Demokratikoa politikak ezarri zuen helburuen eta sarien politika, eta hildako terroristen kopurua aurkeztu behar zuten, gerra irabazten ari zirela erakusteko.

Ikerketarik ez zuten egiten?

Justizia militarrek, ikertu beharrean, soldaduei jarraibideak ematen zizkien, kontakizuna sinesgarria izan zedin. Liburuan jaso dugu nola behin, epaile militarra heldu zen horrelako sarraski baten tokira. Hildakoen artean pertsona bat bizirik zegoen oraindik, eta epailea ikus-tean laguntza eske hasi zen, oihuka. Epaileak, orduan, bizkarra eman eta "nik ez dut ezer ikusi" esanez, militarrei euren lana amai zezaten adierazi zien. Beste leku batera begiratzen zuten, literalki.

Nola hasi zen azaleratzen sarraskia?

Lehenengo salaketa publikoa Soachakoa izan zen, 2008an. Bogotatik hurbil dagoen herrirka horretan armadak hemezortzi gazte bahitu, Santander departamendura eramane eta hil egin zituen, uniformeak jantzi eta talde terroristetako kide moduan aurkeztuz. Haien amek ikerketa abiatu eta salaketa entzutetsua egin zuten Bogotan. Gehienetan hirietatik urrun gertatu ziren, baina Soachakoak adi jarri zuen Kolonbiako gizartea. Hala ere, positibo faltsuen lehen sarraski handia sei urte lehenago gertatu zen, Uribek presidentetza eskuratu eta bi hilabetera. Kolonbiako kostaldean La Poba batailoiko Publio Mejia koronelak hemezortzi lagun hil zituen 2002ko urrian. Hildakoen artean baziren FARCEkoak, ELNkoak, paramilitarrek eta herritarrak; denak nahastu eta gerrillaritzat aurkeztu zituzten. Uriberen Segurtasun Demokratikoa politikarekin batera hasi ziren positibo faltsuak, armadaren eta paramilitarren artean lotura zuzena izan zutelako. Ez diot neuk hori, epaileek diote, kategorikoki, Mejia koronelaren sententzian.

Gai honen ezagutarik izan al zenuen polizian zeundela?

2008an kostaldeko hiri batera bidali ninduten polizia talde bati hauteskundeak zaintzen laguntzera. Han nengoe-la, bertako polizia judizial batzuek laguntza eskatu zidaten, informatzaile bat handik ateratzeko, bertan zeuden beste poliziek ez baitziren fio. Laguntza eskaini nien, zintzoak zirela egiaztatu ondoren. Denbora batera, hura ahaztua nuela, Soachako afera atera zen. Hariak lotzen hasi eta konturatu nintzen nik ateratzen lagundu nuen gizon hura positibo faltsu baten biktima izatekoa zela.

Eta ikerketari ekin zenion orduan?

Ordutik, artean polizian nengoela, positi-

bo faltsuei buruz hedabideetan agertzen zen guztia hasi nintzen biltzen, soziologo senak bultzatuta. Material nahikoa bildu ondoren unibertsitatara hurbildu eta ikerketari forma ematen hasi ginen. Santo Tomas unibertsitatean osatu dugu ikerlana eta berau jasotzen duen liburua, Fray Alonso de Zamora institutuaren laguntzarekin. Unibertsitateko galbahe guztiak igaro ditu lan honek. Bederatzi urte eman ditugu ikertzen.

Zein izan da Kolonbiako Estatuaren erreakzioa hilketak salatu ondoren?

Arazoa konpontzen saiatu beharrean estaltzen saiatu da Estatua, biktimen salaketak faltsutzat joaz, txostenak manipulatu edo erabakiak atzeratuz, besteak beste. Foru militarren hedatzearen bidez horrelako kasuak justizia militarrean eramane nahi izan ditu. Abokatuak ordaintzen dizkie hiltzaileei, eta biktimen familiei, berriz, askotan ez dizkie salaketak onartu ere egiten.

Mehatxurik jaso duzu?

Bai, traidoretzat seinatu naute militarrek, gertatutakoaren datuak bildu, antolatuta eta iritzi publikoaren aurrean aurkezteagatik. Soachan hildako baten anaia ikertzen hasi zen eta bera ere akabatu zuten. Gu kontu handiz ibili ginen ikerketa garaian, militarrek banaka elkarrizketatzen genituen, badaezpada. Uneren batean konturatu ziren ikertzen ari ginela, baina aparteko arazorik gabe burutu ahal izan genuen lana. 2018ko apirilean, berriz, unibertsitatean-eta lana aurkeztu hasi ginenean, gure aurkako kanpaina hasi zen, sare sozia-

letan-eta, ikerketa FARCEk sustatua zela eta ni neu FARCEkoa nintzela esanez. Segurtasun neurriak hartu behar izan ditugu, eta nire bizitza arriskuan zegoela konturatuta, Kolonbiatik alde egin behar izan dut.

Gobernu berriarekin ez dirudi gauzek hobera egingo dutenik.

Gobernu berria Segurtasun Demokratikoa politikaren itzulera da. Hasi dira kriminalizatzen kaleko manifestazioak, protesten zergatia zeinahi dela ere, eta 400 lider politiko eta sozial baino gehiago akabatu dituzte azken bi urteotan. Armak utzitako FARCEko 80 kide ohi hil dituzte jada eta gobernuak ez du txintik esan. Hau aldatzen ez bada, berriro 2002-2006 garaiko positibo faltsuetara itzuliko gara.

Ez dago damurik beraz.

Ez, oso mingarria da Kolonbian positibo faltsuengatik kondenatuak izan diren pertsonak aurkitzea, 20, 30 edo 40 lagun hil izanagatik inolako damurik ez dutenak. Jendaurrean esaten dute hori lasai, eta berriro egingo luketela diote. Zergatik egin zuten galdetuta, "ezin dugu onartu *castrochavismoak*, komunismoak, Kolonbian boterea hartzea". Hori guztia etsaia edozein kolonbiar izan daitekeela dioten barne etsaiaren doktrinan oinarrituta. Barne etsai hori ezkerrek, komunistak eta giza eskubideen ekintzaileak osatzen dutela irakatsi diete. Estatua zalantzan jartzen dutenak terroristatzat seinatuak dira, eta terroristak ez dira atxilotu behar, baizik eta suntsitu. ●